

A restaurált Jankó-szobor

szoborkatalógusából sem derül ki. A művésznék ez a fiatalkori alkotása azonban szerencsére nem veszett el. Valóban portré, és Beöthy egyik unokaöccsét, Gyurkó Jánost (vegyészmérnök, 1922–2005) ábrázolja egyéves korában. A szobrot előbb az ő édesanyja, a művész nővére, id. Gyurkó Jánosné Beöthy Gizella (1896–1984) őrizte, majd pedig az ábrázolt személy, akitől az ő legidősebb lányához került. A 18 cm magas, gipszből készült szobor az 1950-es évek első felében megsérült, 2011 márciusában restaurálta Szabó Ádám.

Irod.: PASSUTH Krisztina, *Beöthy István. Az Aranysor szobrásza*, Bp., 2010.

Bibor Máté János

Beythe Imre (ejtsd: bejte; Böjte, Böythe; †Németújvár, 1624)

Ref. egyházi író, lelkész, esperes, könyvgyűjtő. →Beythe István fia, →Beythe András testvére. 1592-ben a wittenbergi egyetem hallgatója volt. →Batthyány (II.) Ferenc udvari papja. Németújváron lelkészként apja, Körmen-den esperesként testvére utódja volt. Jól ismerte a Batthyány család könyvtárát,

többször is segítségére volt urának, Batthyány Ferencnek egy-egy könyv megszerzésében. Apjához és →Szenci Molnár Alberthez hasonlóan ő is befolyásolta a németújvári udvar arculatát. ~ ösztönzésére Batthyány Ferenc kalendáriumokat nyomtattatott. ~ elégedetlen volt a cseh Johannes Korzenski nyomdász munkálataival, s miután az elhagyta a németújvári birtokot, ő lett egy időre a nyomda gondviselője. Javasolta, hogy Bernhard Mátét hívják meg nyomdásznak, aki éppen akkor hagyta el a Nádasdy család keresztúri nyomdáját.

~nek két műve ismert. Az egyik Martin Möller művének fordítása: *Az Úr Christusnak szentséges vacsorájáról való prédikáció...* (Németújvár, 1617), a másik pedig egy 2010-ben előkerült üdvözlő vers, melyet Johann Korzenskinek írt Németújvárra érkezése alkalmából: „Typographo. Artes, literae, gratia. Ars claret literis, literae sic arte probatae // Claescunt, errant docta per ora, vagae. // Dic tua sint veris ut semper consona dicta; // Quid placeant artes? quid literae valeant? // Artibus ingenuis stet honos, literis decus almis // Arte Typographiae

Gloria docta iuuet. // Anno 1617. // EME-RICVS Beythe faciebat. // Johanni Korzenskio Typographo Vyvariensi.” (Ujvarini 1617, Korzenski)

→Batthyány (I.) Ádám, miután katolizált, elzáratta a németújvári prot. iskola könyveit a helyi ferences kolostor könyvtárába. Ide kerültek a lelkészek és az iskola könyvei, köztük ~nek, apjának és testvérének legtöbb kötete is. Possessor-bejegyzései (*Emerici Beythe et fratrum christianorum*) szerint tagja volt a környéken működő művelődési körnek, amely közös használatú bibliotékát működtetett.

Kiad.: ZVARA Edina, *Johannes Korzenski németújvári nyomdász ismeretlen nyomtatványa 1617-ből. Pótlás az RMNy-hez*, MKsz, 2011.

Irod.: V. ECSEDY Judit, *A régi magyarországi nyomdák betűi és díszei. XVII. század, I, Nyugat- és észak-magyarországi nyomdák*, Bp., 2010 (Hungaria Typographica, 2); *A körmenői Batthyány-levéltár reformációra vonatkozó oklevelei, I, 1527–1625*, IVÁNYI Béla anyaggyűjtése, előszó MÁLYUSZ Elemér, kiad. SZILASI László, Szeged, 1990 (Adattár, 29/1); *A Dunántúli Református Egyházkerület prédikátorai és rektorai, I, 1526–1760*, szerk. KÖBLÖS József, KRÁNITZ Zsolt, Pápa, 2009 (A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai. Forrásközlések, 10); Theodor TABERNIGG, OFM, *Standort Katalog der Bibliothek in Güssing*, kézirat, Güssing, 1972; István MONOK, Péter ÖTVÖS, Edina ZVARA, *Balthasar Batthyány und seine Bibliothek*, red. István MONOK, Kismarton, 2004 (Burgenländische Forschungen. Sonderband XXVI – Bibliotheken in Güssing im 16. und 17. Jahrhundert, Band II); MONOK István, *„Ex libris Nicolai Bethlen et amicorum”*. Az „et amicorum” bejegyzésről és a közös könyvhasználatról, in *Szolgáltatokat ajánlom a 60 éves Jankovics Józsefnek*, szerk. CSÁSZTVAY Tünde, NYERGES Judit, Bp., 2009; ZVARA Edina, *Ismert könyvgyűjtők tulajdonosi bejegyzései az Esterházy-könyvtárban*, MKsz, 2011.

Zvara Edina

Bocskor-kódex (1716–39; Kolozsvár, Egyetemi Kvt., Ms. 12)

170 levél terjedelmű, kis haránt alakú kéziratós énekeskönyv. A kuruc kori, ill.

a 18. sz. első felében virágzó magyar →közköltészet fontos forrása.

Összeírója és néhány vers feltételezhető szerzője csíkszentléleki Bocskor János (†1770 k.); nem azonos a kuruc háborúk idején kapitányi rangot viselő, labanc-ként Al-Csíkban garázdálkodó idősebb rokonával, aki a szentmártoni vagy bánkfalvai előnevet használta. A gyűjtemény tulajdonosa a kuruc időkben legfeljebb kisdíák lehetett (az *Erdély története* tévesen nevezi kuruc vitéznek). Később literátus emberként széki tisztségeket viselt, évtizedekig assessor (az esküdszék tagja), a csíksomlyói szeminárium egyik provizora, majd 1755-ben állítólag főmegebíró volt. Az ő idejében szolgált Csíkszentlélek plébánosaként Zöld Péter, aki később Moldvába bujdossott. Bocskor 1763-ban részt vett Mária Teréziának a székely határőrségre vonatkozó rendelete kihirdetésében (a „madéfalvi veszedelem” előzménye). 1756-ban elkészítette a Bocskor család családfáját (MOL).

A kézirat legkorábbi füzeteit, az ún. őskódexet Bocskor János 1716 és 1720 között, feltehetőleg csíksomlyói diákéveiben írta össze. Az újrakötés miatt ma ezek a kötet közepén, szétszórva találhatók. Egy latin megjegyzés a másolandó forrás hibáira utal: „hic per corruptionem multum deest” (romlottság miatt sok hiányzik [a versből]). Az 1720-as, majd 1730-as évekből több datált oldal segíti a tájékozódást, családi feljegyzésekkel.

A kézirat jól példázza, hogy a kuruc közköltészet megőrzését nem annyira a szabadságharc résztvevőinek és szemtanúinak köszönhetjük, sokkal inkább a következő, literátus értelmiségi nemzedéknek, az emlékezetközösség és kultusz megteremtőinek. Bocskor János apja, Bocskor Mihály maga is Moldvába bujdossott a szabadságharc után, s csak a közkegyelmet követően tért haza.

A világi repertoár sok kuruc kori bujdosóéneket őriz („Gondviselő édes Atyám...”; „El kell mennem, noha nehéz szívemnek...”; „Egy bujdosó szegény leány...”), az „Édes hazám, szánjad válásom...” és a „Sem apám, sem anyám, sem jó atyámfia...” kezdetűeket más forrás-